АСОЦІАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК УКРАЇНИ

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Суми 2021

Результати моніторингу юридичної клініки СумДУ Сумського державного університету / авт.кол.; узагальнення Тетяна Шолкова. – Суми: Асоціація юридичних клінік України, 2021. 41с.

Дати моніторингу: 11.05-13.05.2021 р.

Моніторингова група (авторський колектив):

- **Тетяна Шолкова**, кандидатка юридичних наук, доцент, доцент кафедри фінансового права, заступниця завідувача Навчальної лабораторії «Юридична клініка» Університету державної фіскальної служби України, адвокатка, членкиня Правління АЮКУ;
- **Ярослав Малик**, член Правління + АЮКУ;
- **Ніна Решетар,** асистентка проектів у сфері верховенства права і прав людини Координатора проектів ОБСЄ в Україні

Моніторинговий інструмент: Інструмент оцінювання стандартної якості діяльності юридичних клінік України.

Моніторинг юридичної клініки проведено Асоціацією юридичних клінік України за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЮРИДИЧНУ КЛІНІКУ

Юридична клініка Сумського державного університету (далі ЮК СумДУ) була створена у 2008 році, є структурним підрозділом університету та інтегрована у навчальний процес. Діяльність ЮК СумДУ регулюється чинним законодавством України, Статутом СумДУ, Положення про ЮК СумДУ та наказом ректора СумДУ 12.06.2012 року № 2004. З 2012 року є членом Асоціації юридичних клінік.

У складі ЮК СумДУ на момент моніторингу працюють 12 студентів-консультантів та 3 викладача-куратора, з яких 1 зовнішній викладач-куратор - адвокат.

Керівницею ЮК СумДУ - призначено Наказом ректора СумДУ від 06.09.2019 № 1692-II Руденко Людмилу Вікторівну, к.ю.н., доцента кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ, адвокатку.

Надання правових послуг ЮК СумДУ здійснюється у галузі цивільного, сімейного, трудового, житлового права, права соціального забезпечення; у сфері захисту прав людини та захисту прав споживачів фінансових послуг.

Прийом клієнтів проводиться згідно затвердженого графіку роботи та чергування студентів і викладачів–кураторів.

ЮК СумДУ активно розвиває правопросвітню діяльність, про що свідчить організація чисельних та різноманітних правопросвітніх заходів (Street Law, Quest Steel, лекції та тренінги по тематиці захисту прав споживачів фінансових послуг (онлайн та офлайн), медіа освіта) і розробка правопросвітніх матеріалів (інфографіки та роздаткові матеріали).

ЮК СумДУ має досвід проєктної роботи, зокрема вона реалізує проект «Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг", який передбачає розробку та впровадження в навчальний процес окремої дисципліни – модуля «Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг»; публікацію посібника, організацію та проведення спеціальних заходів у вигляді презентації проекту, тренінгів та майстер-класів; надання безкоштовних юридичних консультацій та підтримку діяльності студентів-юристів у ЮК СумДУ; розробка відкритого онлайн-курсу на платформі ДСУ OCW., проєкт підтримується Європейською комісією.

АНКЕТА ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (2020 РІК)

Юридична клініка Сумського державного університету

Рік заснування юридичної клініки	2008 рік
Організаційно-правова форма юридичної клініки	Структурний підрозділ ЗВО зі штатом

Контактні дані юридичної клініки

Адреса (у т.ч. адреса приймальні)	40000, м. Суми, вул. Покровського буд. 9/1, Конгрес-центр СумДУ		
Номер телефону юридичної клініки	+38(050)61-20-650	Електронна адреса юридичної клініки	yurklinika@yur.sumdu.edu.ua
Сайт юридичної клініки (сторінка у соцмережах)	agpfeb.law.sumdu.edu.ua/uk/to-employer/legal-clinic, www.facebook.com/groups/427305600776905		
Відповідальна особа	Руденко Людмила Дмитрівна		

Людський ресурс юридичної клініки

Працівники юридичної клініки	Керівник - оплачувана посада, адміністратор - неоплачувана посада		
Кількість викладачів-кураторів (працівники ЗВО)	2	Кількість викладачів-кураторів (зовнішні експерти)	1
Кількість студентів - консультантів	12		

Показники роботи юридичної клініки у 2020 році

Надання правової допомоги та правова просвіта

Надання інформації чи контактів правової допомоги	45	Юридичне консультування	35
Підготовка правових несудових документів	15	Підготовка процесуально - правових документів	12
Представництво інтересів в судах та інших органах	0	Публічні виступи (лекції, презентації, зустрічі тощо)	8
Інтерактивні заняття (практичне право / street law)	7	Медіа правова просвіта	5
Інша діяльність юридичної клініки	Реалізація проєкту 619998-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE "Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг" за програмою Еразмус+ напрям Жана Моне; співпраця з Сумським осередком Гельсинської спілки з прав людини		

Галузі діяльності юридичної клініки

Галузі, у яких юрклініка надає правову допомогу	Цивільне право, сімейне право, адміністративне право, права споживачів фінансових послуг, права військових та ветеранів, членів їх сімей, права внутрішньо переміщених осіб, права дітей
Галузі, у яких юрклініка здійснює правову просвіту	Кримінальне право, права споживачів фінансових послуг, права внутрішньо переміщених осіб, права дітей, права споживачів, протидія булінгу
Галузі, у яких юрклініка здійснює іншу діяльність	Права споживачів фінансових послуг

Документообіг юридичної клініки та включення юридичної клінічної освіти у навчальний процес

Ведення обліку консультацій	Паперовий журнал, паперовий архів
Облік правопросвітніх заходів та навчальних матеріалів	Паперовий журнал проведення заходів, паперова база навчальних матеріалів
Викладання спецкурсу юридичної клінічної освіти	Такі заняття не проводяться для студентів
Співвідношення роботи студентів в юрклініці з практикою	Зараховується як практика за весь час роботи в юридичній клініці

МОНІТОРИНГ ЗА НАПРЯМАМИ
ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ

І. ОРГАНІЗАЦІЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ

1. Функціонування юридичної клініки в якості структурного підрозділу ВНЗ

ЮК СумДУ діє відповідно до Положення про юридичну клініку, затвердженого ректором Університету 12.06.2008 р., яке визнає юридичну клініку структурним підрозділом та базою проведення практики для студентів.

Положення прийняте у 2008 році та визначає важливі організаційні засади роботи ЮК СумДУ (функціонал керівника, викладачів-кураторів, студентів-консультантів юридичної клініки), які, в цілому, відповідають Стандартам діяльності юридичних клінік України, схваленим Всеукраїнським З'їздом Асоціації юридичних клінік України (Протокол № 2 від 19 червня 2014 року).

Фото Витягу з Положення про юридичну клініку Сумського державного університету, затвердженого ректором Університету 12.06.2008 р.

У штатному розписі СумДУ відсутній підрозділ юридична клініка та штатні одиниці відповідно. Проте на Руденко Л. В., к.ю.н., доцента кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки, покладено виконання обов'язків керівника підрозділу ЮК СумДУ Наказом ректора СумДУ від 06.09.2019 № 1692-ІІ з призначенням щомісячної премії за якісне виконання посадових обов'язків з 01.09.2019.

Тобто на момент здійснення моніторингу ЮК СумДУ не працює як структурний підрозділ, але залучений до її діяльності працівник ЗВО (керівниця ЮК) має персоналізовані зобов'язання щодо її супроводження з визначенням чітких обов'язків що передбачено у відповідному наказі ректора.

Фото Наказу ректора СумДУ від 06.09.2019 № 1692-II

Зараховано 1 бал з 3 можливих

Рекомендація: *Закон України "Про вищу освіту" передбачає створення юридичної клініки як структурного підрозділу ЗВО зі штатом. Моніторингова група рекомендує включити до штатного розпису структурний підрозділ юридична клініка та визначити щонайменше 2 штатні одиниці, які б працювали на постійній основі. Це б позитивно відобразилось на якості діяльності персоналу юридичної клініки, ще більше мотивувало до виконання ними завдань, сприяло розвитку та дозволило ЮК мати постійний персональний склад.*

2. Штатний розпис юридичної клініки.

Як вже було зазначено, штатний розпис ЮК СумДУ відсутній, а отже і посадові інструкції.

Керівниця ЮК СумДУ, це викладач ЗВО, на якого згідно Наказу ректора СумДУ від 06.09.2019 № 1692-II покладено обов'язки керівника (Див. п.1.1.).

два викладача ЗВО працює на громадських засадах без належного юридичного оформлення.

Зараховано 0 балів з 3 можливих

Рекомендація: *моніторингова група встановила, що викладачі-консультанти працюють на громадських засадах в ЮК вже другий рік, це може призвести до звільнення вже досвідчених викладачів, оскільки відсутня достатня мотивація. Крім того, такі викладачі юридично не несуть відповідальність за якість надання консультацій, та менш зацікавлені у сталому розвитку самої ЮК. Отже, введення до штату ЮК працівників та виділення щонайменше 2х штатних одиниць, позитивно вплинуло б на зацікавленість викладачів в подальшій стабільній роботі.*

3. Залучення до роботи в ЮК СумДУ викладачів-кураторів та компетенція залучених осіб

3.1. Викладачі-куратори

Систематичної фіксації фактів залучення викладачів-кураторів до роботи у ЮК СумДУ у 2020 році не проводилося.

У 2020-2021 н.р. ЮК СумДУ щомісяця затверджує графік чергування викладачів-кураторів. Виходячи з затверджених графіків, на постійній основі працюють 2 викладача-куратора ЗВО Швагер О.А., Плотнікова М.П. та 1 практикуючий адвокат Виноградов В.В на 11 студентів-консультантів.

Студенти підтверджують залученість викладачів-кураторів до перевірки консультацій та розробки правопросвітніх матеріалів (уроки, відеосюжети, інфографіки).

У 2021 році залученість викладачів до перевірки консультацій підтверджується також підписами на консультаціях, розміщенням інформації на сайті ЮК СумДУ. Моніторингова група підтверджує залученість 3 викладачів-кураторів до роботи у юридичній клініці.

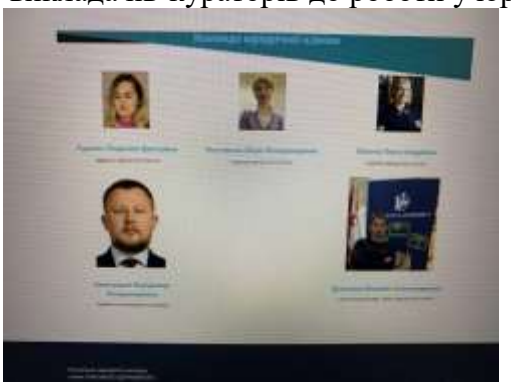

Фото викладачів-кураторів на сайті Юридичної клініки СумДУ

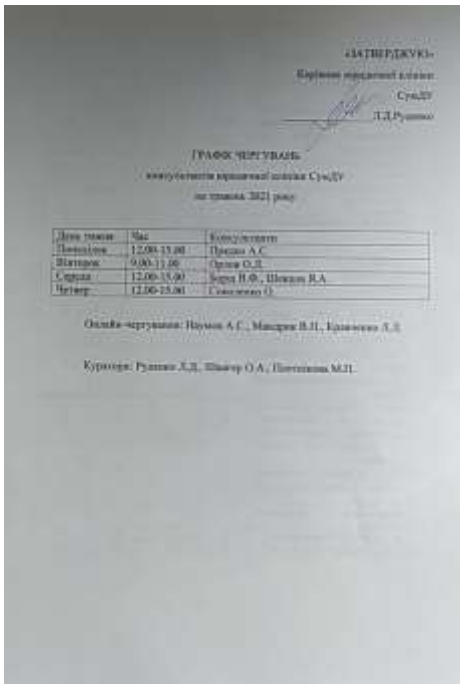

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

ГРАФІК ЧЕРГУВАНЬ

Фото графіку чергування студентів та викладачів-кураторів Юридичної клініки СумДУ

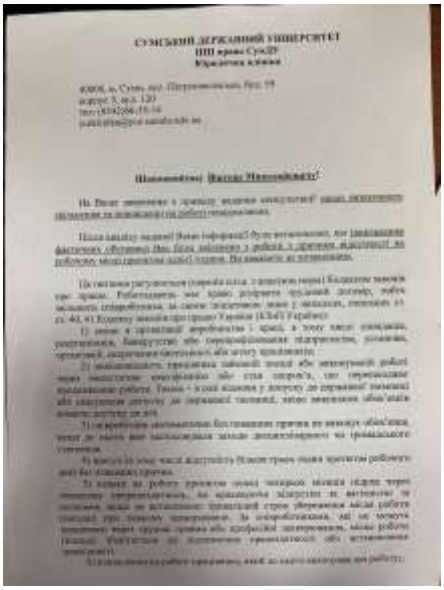

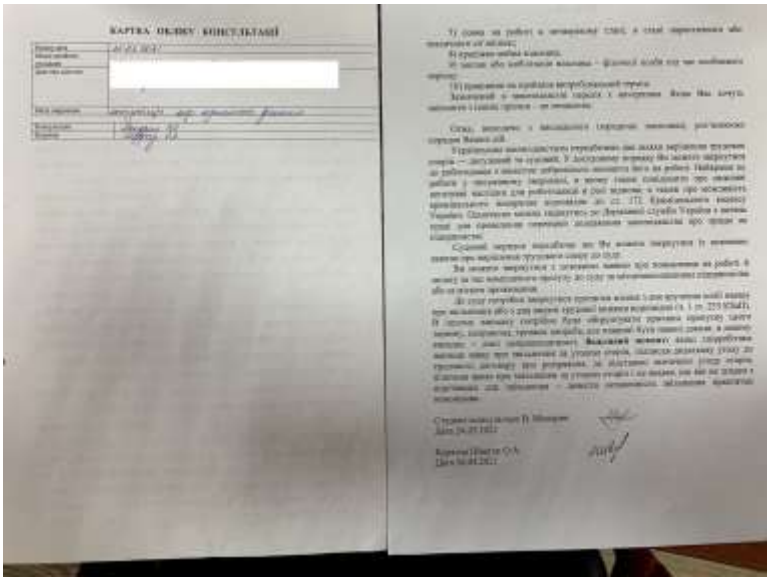

Фото перевірки консультації викладачем куратором Юридичної клініки СумДУ

Зараховано 2 бали з 2 можливих

Рекомендація: *Удосконалити діловодство у юридичній клініці для забезпечення систематичної фіксації участі викладачів-кураторів у її роботі. Обліку роботи викладачів допоможе також ведення журналів чергування та окремих графіків чергування викладачів, а також звітів викладачів про проведену роботу за відповідний період. Ця документація може бути як в паперовому вигляді, так і в електронному при використанні електронних баз даних, наприклад Notion. Це забезпечить фіксацію персональної залученості до перевірки консультації або правоспросвітнього заняття відповідних викладачів-кураторів.*

3.2. Юристи-практики

Керівниця ЮК СумДУ Руденко Л. В. та залучений викладач-куратор Виноградов В.В. є практикуючими адвокатами, що додатково посилює якість надання юридичних консультацій.

Фото свідоцтв про право на заняття адвокатською діяльністю керівника ЮК Руденко Л.Д., та викладача-консультанта Виноградова В.В.

Факт реального залучення викладачів-кураторів, так само як юриста-практика засвідчений їх фігуруванням в якості керівників консультацій. Крім того, керівник клініки Руденко Л.Д. є і працівницею кафедри і юристом-практиком.

Виноградов В.В., є зовнішнім, залученим працівником, юристом -практиком.

Зараховано 2 бали з 2 можливих

3.3.1. Підвищення кваліфікації за тематикою діяльності юридичної клініки

Персонал ЮК СумДУ постійно підвищує свою педагогічну та професійну майстерність, зокрема у напрямку правозахисту, написання грантових проектів та soft skills і є учасниками заходів Асоціації юридичних клінік (форуми, студентські змагання тощо). Це підтверджується відповідними сертифікатами.

Фото Сертифікатів про підвищення кваліфікації працівників юридичної клініки СумДУ

Зараховано 3 бали з 3 можливих

Рекомендація: *моніторингова група рекомендує персоналу юридичної клініки активніше приймати участь в тренінгах і інших освітніх заходах, школах організованих Асоціацією юридичних клінік та її членами.*

3.3.2. Публікації працівників юридичної клініки за клінічною тематикою.

Моніторингова група дослідила наукові публікації персоналу юридичної клініки та відзначає, що працівники клініки ще не ведуть наукову діяльність в сфері клінічної юридичної освіти.

Зараховано 0 балів з 3 можливих

Рекомендація: *моніторингова група рекомендує посилити наукову складову і активніше приймати участь у науковому дослідженні розвитку юридичної клінічної освіти, прийомів проведення консультацій та організації правопросвітніх заходів, нових методик викладання та діяльності юридичних клінік, якості підготовки здобувачів вищої освіти під час роботи в юридичній клініці.*

4. Матеріально-технічне забезпечення юридичної клініки

4.1. Робочий простір

ЮК СумДУ забезпечена приміщенням, яке використовується для прийому громадян та надання консультацій. У приміщенні юридичної клініки розташовані три робочі столи. Тобто діє три функціональних робочих зони для роботи персоналу юридичної клініки.

Приміщення для прийому громадян розташоване у м. Суми, вул. Покровська, 9/1. Перший поверх Конгрес Центру СумДУ, кабінет 107.

Вхід до приміщення окремий вільний і не обмежений контрольно-пропускним режимом.

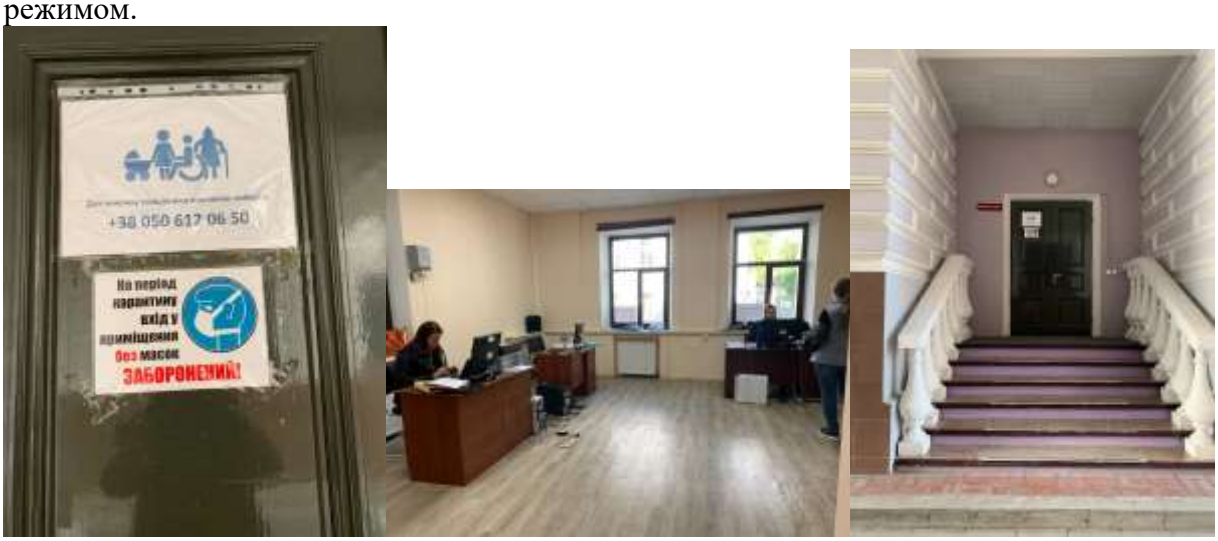

Фото приміщення ЮК СумДУ

При вході в корпус відсутній пандус, але сходи вузькі і пандус не можна поставити. Проте на дверях є оголошення з номером телефону для осіб з обмеженими можливостями по якому можна подзвонити і викликати консультанта.

Зараховано 3 бали з 3 можливих

4.2. Умови приміщення для навчального процесу

Для проведення навчальних занять ЮК СумДУ використовує аудиторію (кабінет 426) центрального корпусу СумДУ для проведення аудиторних тренінгових занять з клініцистами, зборів, тренінгів, занять з правової просвіти, проте ця аудиторія трудового права закріплена за кафедрою адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки.

Фото аудиторії 426 для проведення навчальних занять та інших заходів

Зараховано 1 бал із 1 можливого

Рекомендація: *доцільно розглянути можливість передачі та оформлення окремої аудиторії для організації навчання персоналу юридичної клініки та проведення різноманітних заходів ЮК.*

4.3. Приміщення юридичної клініки з позиції забезпечення конфіденційності здійснення прийому клієнтів з метою надання безоплатної правової допомоги

У приміщенні ЮК СумДУ достатньо місця для проведення консультування клієнтів і створені робочі зони для одночасної роботи декількох студентів.

Крім того, поряд з ЮК СумДУ на 1 поверсі є каб. 127, (студентського самоврядування), що використовується для проведення конфіденційної розмови з клієнтом.

Фото аудиторії 127, для проведення конфіденційних зустрічей

Фото аудиторії юридична клініка

Використання аудиторії для конфіденційного прийому клієнтів підтверджує персонал юридичної клініки та студенти-консультанти.

Зараховано 1 бал із 1 можливого

Рекомендація: *доцільно розглянути можливість передачі приміщення студентського самоврядування юридичній клініці, для забезпечення доступу студентів-консультантів до нього в будь-який час коли приходить клієнт та повісить відповідну табличку.*

4.4.1. Забезпеченість комп'ютерною та іншою технікою, яка дозволяє працювати з мережею Інтернет або правовими базами даних

ЮК СумДУ забезпечена трьома стаціонарними комп'ютерами та багатофункціональним пристроєм, які знаходяться безпосередньо в приміщенні юридичної клініки. Використання техніки для потреб юридичної клініки підтверджено оглядом внутрішнього вмісту тек, яка використовується персоналом юридичної клініки.

Фото обладнання юридичної клініки СумДУ

Зараховано 1 бал із 1 можливого

4.4.2. Доступ до мережі Інтернет та правових баз даних

Всі комп'ютери в приміщенні юридичної клініки стаціонарно підключені до мережі Інтернет. Функціонує доступ до Wi-Fi. Це дозволяє працювати з мережею Інтернет та відкритими і оновлюваними правовими базами даних та додатковими пристроями, якими користуються студенти-консультанти (телефон, планшет, ноутбук)

Фото роутера

Зараховано 1 бал із 1 можливого

4.4.3. Пристрої друку та копіювання

У приміщенні юридичної клініки працює багатофункціональний пристрій для друку та копіювання, який в повній мірі забезпечує потреби персоналу юридичної клініки для його ефективної роботи.

Фото пристрою для друку та копіювання Юридичної клініки СумДУ

Зараховано 2 бали із 2 можливих

4.5. Забезпечення потреб юридичної клініки у витратних матеріалах

Кафедрою адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ закуповуються витратні матеріали для забезпечення роботи Юридичної клініки. Крім того, у виграному гранті на 3 роки передбачено закупка витратних матеріалів.

Зараховано 1 бал із 1 можливого

4.6. БОНУСНИЙ ПОКАЗНИК. Доступність та зручність для людей, зокрема - з малою мобільністю.

Приміщення для прийому громадян Юридичної клініки СумДУ знаходиться у будівлі корпусу Університету на першому поверсі. Таке розташування робить доступ маломобільних груп можливим, проте сходи не обладнані пандусом, але по технічним причинам їх не можна обладнати сходи круті і вузькі. Натомість є оголошення для виклику студента-консультанта на вулицю.

Фото входу до приміщення юридичної клініки СумДУ

Рекомендація: *моніторингова група рекомендує перевісити табличку з номером телефону для виклику чергового студента-консультанта з дверей на стіну перед сходами, оскільки двері знаходяться далеко і особа з особливими потребами не побачить того номеру телефону з такої відстані.*

5. Інформаційне забезпечення юридичної клініки

5.1.1. Внутрішні таблички

Вивіски "Юридична клініка" розміщені на дверях біля входу до університету та безпосередньо на дверях кабінету юридичної клініки.

Фото вивіски та інформаційного стенду Юридичної клініки СумДУ

Зараховано 1 бал із 1 можливого

5.1.2. Внутрішні вказівники

В корпусі СумДУ відсутні вказівники, оголошення про роботу юридичної клініки. Єдине оголошення про роботу юридичної клініки з графіком та засобами зв'язку та QR кодом розміщене на вікні 1 поверху (це вікно самої клініки). Інформацію видно не дуже чітко, проте наявність QR коду дає можливість його відсканувати на телефон і потрапити на сайт юридичної клініки.

Вказівники напрямку руху до юридичної клініки на будівлі чи на вулиці поблизу юридичної клініки відсутні.

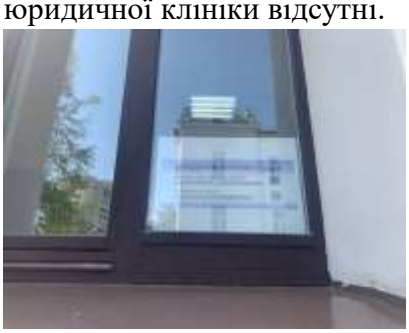

Фото оголошень про роботу Юридичної клініки СумДУ на вікні приміщення юридичної клініки Університету

Зараховано 0 бали із 1 можливого

Рекомендація: *моніторингова група рекомендує розвісити на інформаційних стендах по університетському корпусу вказівники де знаходиться юридична клініка, збільшити шрифт оголошення, що розміщено на вікні та розмістити інформацію про ЮК на вулиці за межами навчального закладу.*

5.2. Інформація на зовнішніх ресурсах

Інформація про юридичну клініку розміщена на сайті Асоціації юридичних клінік України, на сайті Північно-Східне міжрегіональне управління МЮУ м. Суми (www.sumyjust.gov.ua), на сайті сторінці ФБ Регіонального центру безкоштовної юридичної допомоги у Сумській області.

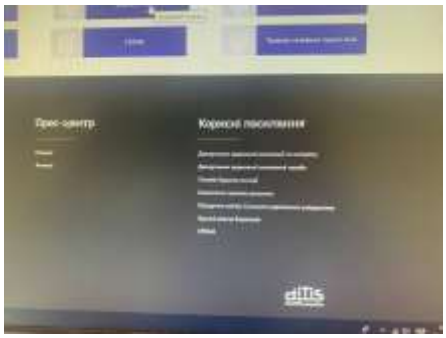

Фото сайтів де розміщенна інформація на зовнішніх ресурсах про юридичну клініку СумДУ

Зараховано 1 бал із 1 можливого

Рекомендація: *Розмістити інформаційні матеріали про послуги юридичної клініки у приміщеннях місцевих органів виконавчої влади та органах місцевого самоврядування (соціального захисту, пенсійного фонду тощо); серед партнерських організацій, у друкованих засобах масової інформації.*

5.3. Автономні джерела інформування про свою діяльність та зв'язку з нею

5.3.1. Корпоративна пошта

ЮК СумДУ має постійну корпоративну електронну пошту yurklinika@yur.sumdu.edu.ua. Доступ до пошти мають керівник, викладачі-куратори юридичної клініки і деякі клініцисти.

Зараховано 1 бал із 1 можливого

5.3.2. Власне інтернет-представництво.

Юридична клініка має 2 сторінки у соціальній мережі Facebook https://www.facebook.com/groups/klinikasumdu/ та сторінку на сайті СумДУ https://clinic.law.sumdu.edu.ua/uk/kontakti-2/ на якій зазначено і графік прийому, і викладачі і

напрямки та форми її діяльності, правопросвітня діяльність (статті за напрямками) та створена форма консультації онлайн.

Зараховано 1 бал із 1 можливого

Рекомендації: *На сайті університету, регулярно оновлювати інформацію про її діяльність, створити власну сторінку в Instagram та telegram, що підвищить впізнаваність юридичної клініки в Університеті.*

5.3.3. Корпоративний номер телефонного зв'язку

ЮК СумДУ має власні номери телефону. У рекламних проспектах та оголошеннях юридичної клініки, які знаходиться в приміщення Університету, зазначений актуальний номер (0542) 665114. Проте як номер мобільного телефону вказаний номер керівника ЮК Людмили Руденко.

Зараховано 1 бал із 1 можливого

Рекомендації: *Вказати актуальний номер мобільного телефону на банері клініки та замінити його на неперсоніфікований.*

5.4. Інформування про послуги юридичної клініки

У приміщенні юридичної клініки, де здійснюється прийом клієнтів, розміщена інформація про графік прийому, умови надання правової допомоги, послуги юридичної клініки, графік чергування студентів.

Фото інформаційного стенду в середині приміщення юридичної клініки

Зараховано 1 бал із 1 можливого

6. БОНУСНИЙ ПОКАЗНИК. Інтегрованість у місцеві спільноти, які впроваджують права людини

ЮК СумДУ має меморандуми про співпрацю з Сумським міським центром безоплатної вторинної правової допомоги, Сумським офісом ГС "Мережа правового розвитку". Така співпраця дозволяє:

- отримувати актуальні знання від юристів–практиків, а також формувати дружні стосунки між студентами і їх майбутніми роботодавцями та колегами у юридичній професії;
- розширювати доступ до цільової аудиторії;
- регулярно проводити правопросвітні заходи із практиками.

Фото меморандумів про співпрацю юридичної клініки СумДУ

У 2019-2021 рр. відбувались заходи спільно з партнерськими організаціями, що підтверджується матеріалами, опублікованими на клініки у мережі Facebook, зокрема:

- Тренінг для кураторів та консультантів юридичних клінік «Практика консультування щодо захисту прав споживачів фінансових послуг»
- Тема конкурсних робіт (фотографій): захист прав людини, рівний доступ до правосуддя та правової інформації, посилення правових можливостей і правової спроможності населення, право на безоплатну правову допомогу БПД;

Рекомендації:

1. Попри наявність у клініки меморандумів про співпрацю з державними і неурядовими інституціями, проведення спільних заходів, їх кількість залишається незначною. Рекомендується підвищити кількість спільних заходів, їх регулярність, а також звернути увагу на спільне їх висвітлення разом з партнерськими організаціями.

2. Розширити коло партнерських інституцій з метою посилення інтегрованості юридичної клініки до місцевих правозахисних та освітянських спільнот, а також розвитку її лідерського потенціалу.

Загальна кількість балів за напрямом “Організація і забезпечення юридичної клініки” 24 із 34 можливих (69,6 %)

ІІ. ВКЛЮЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

1. Навчальний курс юридичної клінічної освіти

У СумДУ навчальної дисципліни «Основи юридичної клінічної практики» або подібної до неї навчальним планом не передбачено. Додаткових модулів у інших дисциплінах не передбачено.

Проте в протоколі № 1 ради із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Навчально-наукового інституту права СумДУ від 28.08.2019 до каталогу вибіркових дисциплін за освітньою програмою «Право» була запропонована в якості вибіркової дисципліни «Юридична клінічна освіта». Але така дисципліна станом на сьогодні в навчальних планах не передбачена.

Зі слів куратора клініки, передбачені стандартами діяльності юридичних клінік модулі не викладаються в рамках інших дисциплін, або окремого курсу.

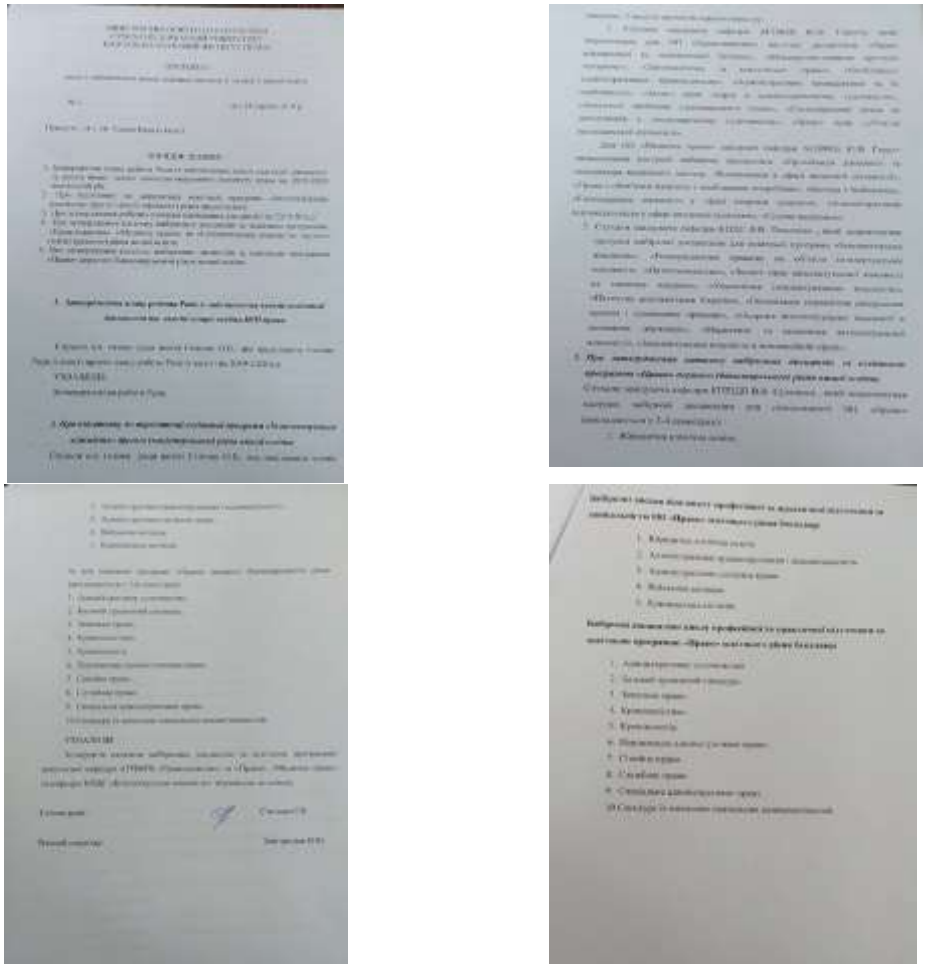

Фото Протоколу № 1 ради із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти ННІП СумДУ від 28.08.2019

Бали не зараховано

Рекомендація: *включити в навчальний план дисципліну «Основи юридичної клінічної освіти» з чітко визначеними модулями відповідно до стандартів діяльності юридичних клінік.*

2.* Викладання *курсу юридичної клінічної освіти

2.1. Факт викладання курсу юридичної клінічної освіти

Згідно з навчальним планом курс не передбачений, відповідно не викладається.

Бали не зараховано

2.2. Залученість до викладання курсу юридичної клінічної освіти

Оскільки курс "Основи юридичної клінічної практики" не передбачений навчальним планом, критерій оцінити неможливо.

Бали не зараховано

2.3. БОНУСНИЙ ПОКАЗНИК. Інтерактивність викладання курсу юридичної клінічної освіти.

Оскільки курс не викладається, то й оцінити показник неможливо.

2.4. БОНУСНИЙ ПОКАЗНИК. Додаткові заняття із студентами юридичної клініки.

Як вбачається з переліку заходів з юридичної клінічної освіти та публікацій в інтернеті, в юридичній клініці систематично проводяться додаткові заняття для консультантів клініки.

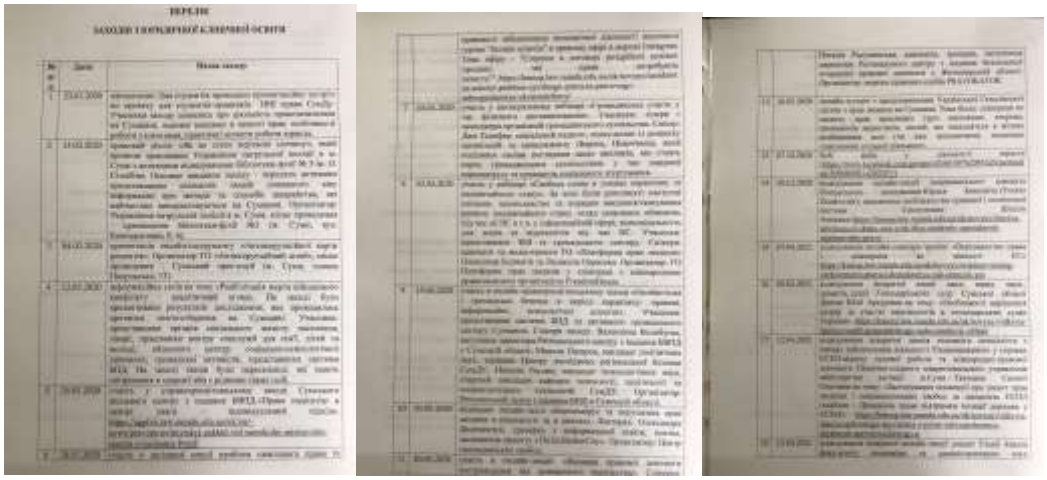

Фото переліку заходів, що проводяться в юридичній клініці

Рекомендація: *включити в план роботи юридичної клініки проведення додаткових занять для студентів, які працюють в ній: в першу чергу, практичних тренінгів, які стосуються основних напрямків роботи ЮК - інтерв'ювання та консультування клієнтів, інтерактивні методи викладання, психологічні аспекти роботи з різними аудиторіями.*

3. Практика на базі юридичної клініки

3.1. Факт проходження академічної практики

Факт проходження академічної практики в ЮК СумДУ підтверджується додатком до наказу про проведення практики, в якому базою практики визначена юридична клініка. Також факт проходження практики відображений в щоденниках, звітах та інших матеріалах студентів.

Фото Додатку до наказу про проходження практики; Звіти, щоденники студентів.

Зараховано 1 бал з 1 можливого

3.2. БОНУСНИЙ ПОКАЗНИК. Юридична клінічна практика

Локальними актами університету не передбачена можливість зарахування клінічної практики як навчальної. Керівниця юридичної клініки відзначила, що новим положенням про юридичну клініку буде передбачена можливість зарахування клінічної практики, як академічної.

Рекомендація: *працюючи в юридичній клініці студенти фактично здобувають практичні знання і вміння. Часто тривалість такої роботи дорівнює або перевищує час, відведений для академічної практики. Отже, роботу в юридичній клініці можна розцінювати як форму практики та – відповідно – закріпити положенням зарахування постійної роботи студентів-консультантів в юридичній клініці як форми академічної практики.*

4. Зарахування навчального навантаження за роботу в юридичній клініці та його облік

Робота в юридичній клініці (участь у наданні юридичних консультацій, у проведенні правопросвітніх занять, проведення додаткових (факультативних) занять в юридичній клініці) не зараховується у навчальне навантаження.

Бали не зараховано

Рекомендації:

1) визначити форми обліку та зарахування роботи у юридичній клініці як навчального навантаження для викладачів. Такий крок зробить юридичну клініку більш ефективною, вагомою на кафедрах факультету, а навчальний процес на кафедрах практично орієнтованим;

2) для таких дій доцільно використовувати можливості самоврядування вишів. Можливо встановлювати ці форми навантаження як в повній формі, так і з встановленням лімітів зарахування навантаження. Наголосимо, таке зарахування навантаження не становитиме неможливих завдань для факультету, проте забезпечить вмотивованість викладачів кафедр співпраці з юридичною клінікою і якість їх роботи;

3) стандарти діяльності юридичних клінік України містять такі рекомендації щодо норм навчального навантаження науково-педагогічних та інших фахівців у галузі права:

· за кожну виконану з їх допомогою юридичну консультацію — дві години консультацій (позааудиторні заняття);

· за кожне проведене з їх методичною допомогою та участю в правопросвітньому занятті — одну годину консультацій (позааудиторні заняття),

· за кожне додаткове навчальне заняття із студентами юридичної клініки — одну годину практичного заняття (аудиторні заняття);

4) за керування практикою — десять годин навчального навантаження за кожний тиждень практики (позааудиторні заняття);

5) при цьому важливо одночасно встановлювати форми обліку такої діяльності. Рекомендується це завдання покладати на керівника юридичної клініки, який перед навчальним роком може подати план залучення викладачів-кураторів з кафедр університету (факультету), а після завершення частин навчального року – персоналізований звіт, заснований на документації юридичної клініки;

6) відмітимо, що навантаження за керування практикою в юридичній клініці зараховується не працівникам юридичної клініки, а іншим викладачам факультету. Рекомендуємо при плануванні та обліку навчального навантаження за керування практикою в юридичній клініці розглядати представників юридичної клініки як одночасно представників навчального закладу та бази практики.

Загальна кількість балів за напрямком: 1 із 10 можливих (10%)

ІІІ. ЮРИДИЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ В ЮРИДИЧНІЙ КЛІНІЦІ

1. Систематичність юридичного консультування в юридичній клініці

В юридичній клініці Сумського державного університету консультування клієнтів проводиться регулярно. Перерви в консультуванні допускались лише на час канікул або інших перерв у навчальному процесі. Відповідно до аналізу журналу та анкет консультування середній розподіл справ становить більше 3-х справ на студента на рік. В юридичній клініці, відповідно до затвердженого списку, задіяно 12 студентів, а за 2020 рік проведено 60 консультацій.

Зараховано 3 бали з 3 можливих

2. Документальне забезпечення діяльності юридичної клініки з юридичного консультування

2.1. Журнал обліку звернень клієнтів.

Журнал обліку звернень клієнтів ведеться системно (регулярно, з запобіганням приписок).

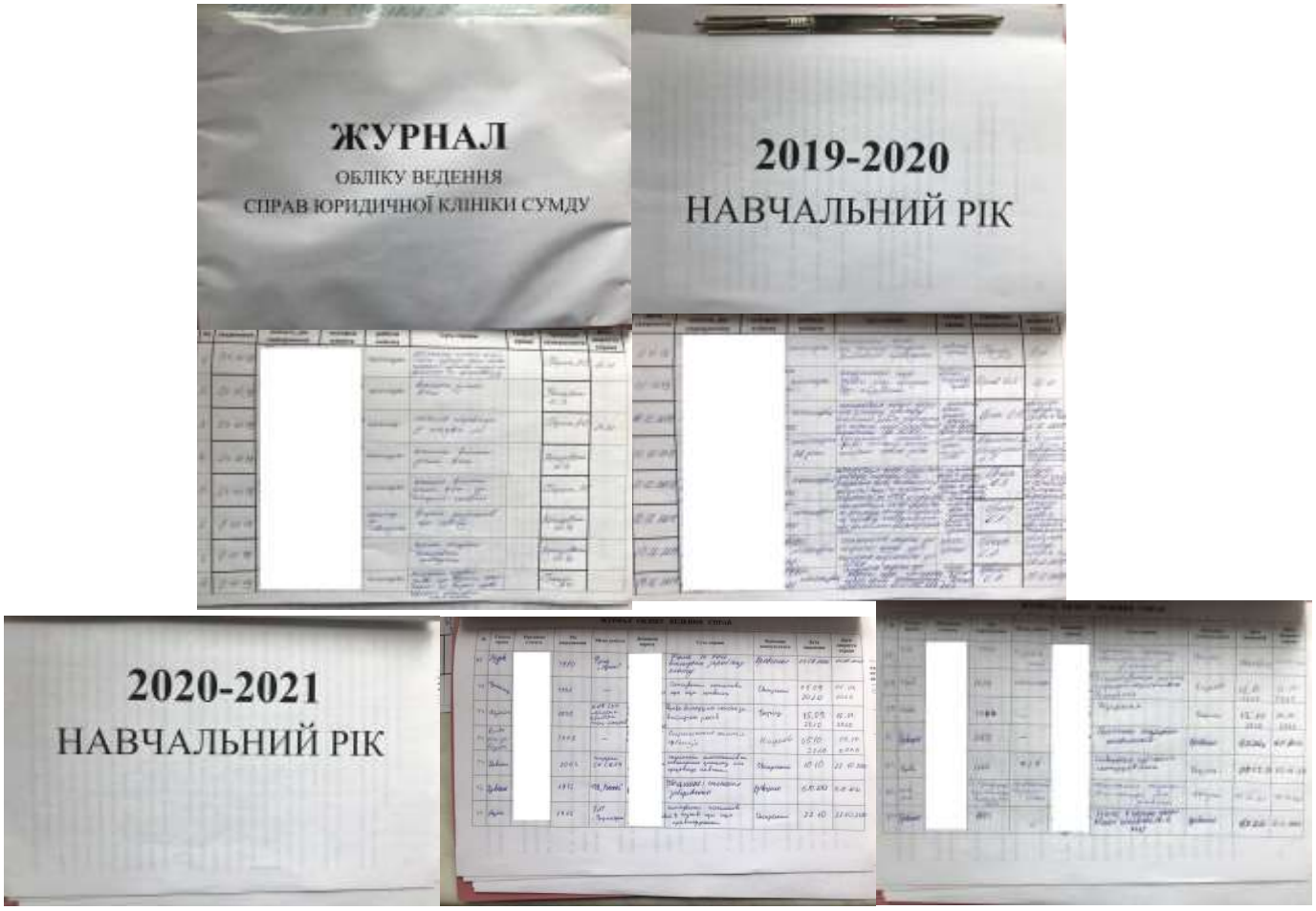

Зараховано 1 бал з 1 можливого

2.2. Ведення архіву завершених справ.

Архів ведеться у вигляді прошитих файлів-справ. В папках зберігаються справи за навчальні роки. В журналі за ці роки проставлена наскрізна нумерація справ, що відповідає номерам справ в архіві. Вибіркова перевірка вирішених справ у журналі показує їх відповідність у архіві.

Фото архіву справ

Зараховано 1 бал із 1 можливого

2.3. В юридичній клініці СумДУ практикується підготовка друкованих юридичних консультацій.

Перевірка трьох вибіркових справ з журналу обліку ведення справ за останні три місяці дозволила знайти всі з них в друкованому вигляді.

Консультації готуються студентами-консультантами, підписуються ними та викладачем-куратором, який її перевірив.

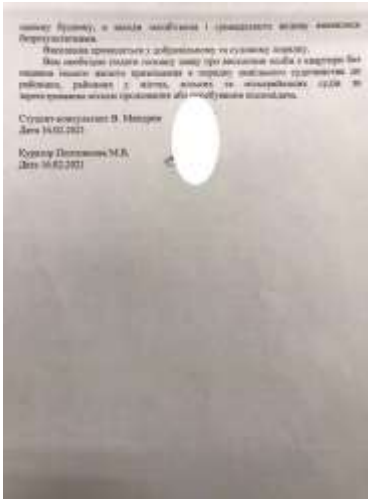

Фото письмової консультації

Зараховано 1 бал із 1 можливого

2.4. Документація юридичної клініки дозволяє побачити факт погодження консультацій з викладачем-куратором.

Залученість викладача-куратора фіксується в письмовій консультацій. До перевірки консультацій долучаються також і практикуючі юристи, що працюють в юридичній клініці.

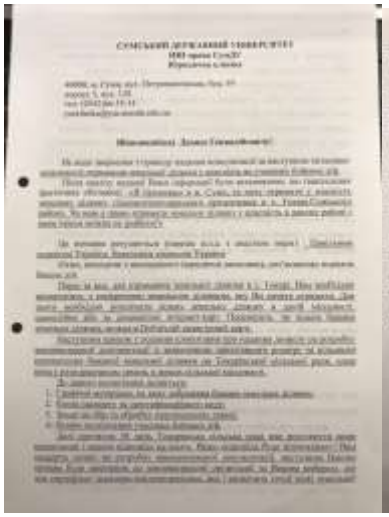

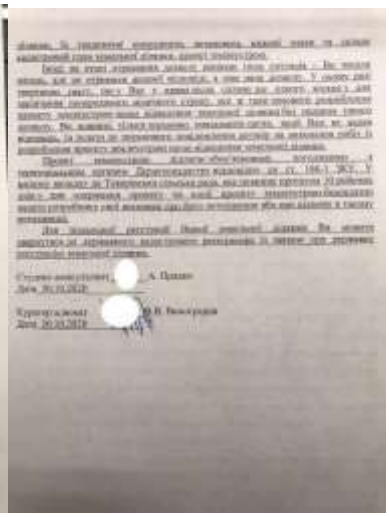

Фото картки обліку консультації та письмова консультація

Зараховано 1 бал із 1 можливого

2.5. Відповідність кількості справ анкетним даним.

Кількість консультацій у анкеті юридичної клініки відповідає кількості у журналі обліку звернень клієнтів.

Відповідно до анкети у 2019 році юридичною клінікою було проведено 67 консультації. Це повністю відповідає журналу обліку звернень.

Зараховано 1 бал із 1 можливого

2.6. БОНУСНИЙ ПОКАЗНИК. Розрізнення у облікових документах різних форм правової допомоги.

У журналі обліку ведення справ юридичної клініки Сумського державного університету в графі «Галузь права» зазначається сфера права в якій надається правова допомога.

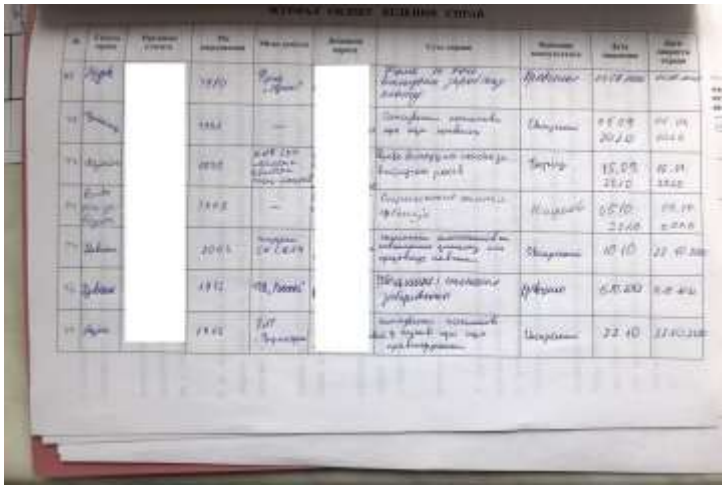

Фото журналу обліку ведення справ

Рекомендація: *додати в журналі розділ про форму правової допомоги.*

2.7. БОНУСНИЙ ПОКАЗНИК. Безпосередній захист прав клієнтів.

Юридична клініка не практикує форми безпосереднього захисту інтересів клієнтів.

Рекомендація: *серед викладачів-кураторів юридичної клініки є практикуючий адвокат, тому можливим є запровадження безпосереднього захисту прав клієнта, або представництва в судах. Такий крок підвищить зацікавленість студентів до роботи в юридичній клініці, покращить рівень підготовки випускників та посилить процес юридичного консультування.*

3. Якість юридичного консультування у юридичній клініці

3.1. Вибіркова перевірка трьох консультацій за період останніх трьох місяців показала, що консультації підготовлені на хорошому рівні.

Переважна кількість консультацій містить ґрунтовний юридичний аналіз справи.

Рекомендації: *стандартами АЮКУ передбачено, що юридична консультація повинна має містити всі можливі варіанти вирішення справи, із зазначенням плюсів і мінусів кожного.*

3.2. БОНУСНИЙ ПОКАЗНИК. Дотримання рекомендованих процедур інтерв'ювання та консультування.

Під час моніторингу до юридичної клініки звернулась клієнтка. Клініцистами було проведено інтерв’ювання та підготовка письмової відповіді клієнтці. Клієнтці були роз’яснені умови надання правової допомоги та роботи юридичної клініки.

Інтерв’ювання проведене на високому рівні, проте не дотримано повної форми і стандартів проведення інтерв’ю. Моніторами було наголошено на проблемах і надано усні рекомендації.

Рекомендації: *Проводити більше додаткових занять для клініцистів саме з інтерв'ювання клієнтів.*

Загальна кількість балів за напрямком: 8 з 8 можливих (100%)

IV. ПРАВОПРОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ В ЮРИДИЧНІЙ КЛІНІЦІ

1. Систематичність правопросвітньої роботи юридичної клініки

Аналіз звітності з правопросвітньої діяльності ЮК СумДУ дозволяє зробити висновок про регулярне проведення правопросвітніх заходів (за винятком сесій і канікул). Це підтверджується:

- графіком та планом правоосвітньої та навчальної роботи на 2020-2021 рр.,
- фото- звітами,
- посиланнями на матеріали на сторінці юридичної клініки та на сторінці кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки,
- повідомленнями про події на сторінці юридичної клініки і на сторінці кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки,

Ці матеріали було надано моніторам для ознайомлення під час візиту.

Фото Плану правовпросвітніх заходів на 2020-2021 роки юридичної клініки СумДУ

Правопросвітня робота проводиться у різноманітних формах: лекції, інтерактивні заняття, спільні обговорення, тренінги, круглі столи, в тому числі онлайн, онлайн публікації тощо. Цільовою аудиторію є учні загальноосвітніх шкіл, студенти, викладачі, містяни, в тому числі представники вразливих верств населення. Деякі заходи проводяться у співпраці з Регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Сумській області, УГСПЛ.

ЮК СумДУ активно використовує вебінари, як інструмент дистанційного проведення правопросвітніх заходів, особливо під час карантинних обмежень, пов'язаних із пандемією COVID-19.

Фото Тренінгу «Практика консультування щодо захисту прав споживачів фінансових послуг»

Зараховано 3 бали із 3 можливих

Рекомендації: *Для активізації участі студентів у правопросвітніх заходах пропонуємо надавати їм більше можливостей для виступів, презентацій, в тому числі онлайн. Також рекомендуємо залучати представників територіальних підрозділів Національної поліції, Міністерства юстиції, а також інших відповідних органів публічної влади і неурядових організацій.*

2. Документальне забезпечення правопросвітньої роботи юридичної клініки.

2.1. Наявна документація юридичної клініки засвідчує зберігання інформації про проведені заходи. Кількість зазначених у анкеті правових заходів не повністю збігається з відповідним звітом за 2020-2021 рр. - деякі враховані заходи фактично не є правопросвітницькими заходами ЮК СумДУ, а заходами, в яких брали участь представники Клініки.

Правопросвітня робота ЮК СумДУ планується та обліковується. Так, складено План роботи на 2020-2021 навчальний рік, заходи правопросвітньої роботи, проведені у режимах онлайн і офлайн підтверджуються наявністю фотографій на жосткому диску, а також посиланнями на матеріали на сторінці юридичної клініки та на сторінці кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки. Крім того, наявні роздаткові матеріали, які розповсюджуються на таких заходах. Деякі роздаткові матеріали розроблені безпосередньо ЮК СумДУ. Частина роздаткових матеріалів отримана завдяки співпраці з такими організаціями як Британська рада в Україні, УГСПЛ, USAID.

Фото роздаткових матеріалів

Водночас у графіках проведення заходів не зазначені відповідальні викладачі – куратори. Разом з тим, згідно з інформацією у публікаціях на сторінках юридичної клініки та кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки та на фото звітах видно, що керівник юридичної клініки - Руденко Людмила Вікторівна - присутня майже на всіх заходах правової просвіти, які проводять студенти. Для публікації інформації на вищезазначених сторінках необхідний спеціальний доступ з паролем, що унеможливлює публікацію інформації безпосередньо студентами. Таким чином, Моніторингова група вважає, що це підтверджує залученість Руденко Л. до рецензування та безпосереднього контролю за якістю правопросвітніх занять.

Фото правопросвітнього заходу по Street Law для учнів 9-11 класів 1 грудня 2020 року

Зараховано 2 бали з 2 можливих

Рекомендація: *Для вдосконалення документального забезпечення правопросвітньої роботи у графіках і звітах проведення заходів зазначати відповідального викладача-куратора та деталізувати Графік роботи щодо саме правопросвітніх заходів.*

3. Якість організації заходів правової просвіти юридичної клініки

3.1. Підтвердження контролю та допомоги викладачем студентам у підготовці методичних матеріалів та проведенні заходу

У спілкуванні з представниками ЮК було підтверджено, що під час підготовки методичних матеріалів до проведення правопросвітніх заходів викладачі-куратори та керівник Клініки надають допомогу студентам та рецензують заняття, презентації, роздаткові матеріали. Також, викладачі безпосередньо присутні під час правопросвітніх заходів, які проводять консультанти юридичної клініки. Але фактично в документах не зазначено такої інформації - ні в матеріалах, ні в презентаціях, ні у графіку правопросвітніх заходів.

Зараховано 0 балів з 1 можливого

3.2. Підтвердження механізму забезпечення компетентності членів юридичної клініки, які проводять заняття

Навчання членів юридичної клініки, розвиток їх компетенцій проводиться доволі часто, що підтверджується записами у графіках, звітах про проведення навчальних заходів, дописами із фотографіями у мережі Facebook, сертифікатами про участь. Члени юридичної клініки беруть участь у заходах Асоціації юридичних клінік України, центрів БПД тощо.

Зараховано 1 бал з 1 можливих

Під час спілкування з членами ЮК СумДУ підтверджена попередня апробація розроблюваних методичних матеріалів до правопросвітніх заходів. Викладачі - куратори усно або письмово рецензують методичні матеріали і складають усний план правопросвітніх заходів, але письмового ця інформація не зазначається у жодному ресурсі. Правопросвітні заходи на тему Street Law студенти проводять самостійно, навіть без участі куратора.

Зараховано 0 балів з 1 можливого

Рекомендація: *запровадити письмове рецензування методичних матеріалів.*

4. БОНУСНИЙ ПОКАЗНИК. Якість занять правової просвіти юридичної клініки

12 травня 2021 року ЮК СумДУ у співпраці з УГСПЛ було проведено спільний правопросвітній захід “Перехідне правосуддя”. Оскільки під час моніторингу продовжували діяти обмежувальні заходи Уряду, спрямовані на запобігання поширенню COVID-19 і студенти–клініцисти в основному навчалися дистанційно, захід було проведено в змішаному режимі - частина викладачів, студентів-клініцистів були присутні офлайн, але більшість учасників взяли участь онлайн. Загальна кількість учасників заходу досягла 49.

Вебінар провела експерт Олена Семьоркіна, аналітикиня УГСПЛ в усній формі. Були надані посилання на матеріали для ознайомлення по темі презентації. Також по завершенню презентації пройшла плідна дискусія, авдиторія задавала нетривіальні запитання. Захід мав доволі широке поширення та викликав інтерес. В той же час правопросвітня діяльність ЮК СумДУ повинна бути спрямована на розвиток навичок презентації та виступів на юридичну тематику студентів-клініцистів.

Рекомендація: *викладачам – кураторам надавати більше можливостей для підготовки та проведення правопросвітніх заходів та приділяти більше уваги їх апробації, документувати її належним чином.*

Загальна кількість балів за напрямом «Правопросвітня діяльність в юридичній клініці»: 6 із 8 можливих (75%)

Вдалі та рекомендовані до поширення практики
ЮК СумДУ

1. ЮК СумДУ використовує різноманітні інтерактивні методики при проведенні правової просвіти, зокрема правопросвітні вебінари, інфографічну продукцію та заняття за методикою Street Law. Активна позиція клініки у цьому напрямку підтверджена участю у відповідних конкурсах та чисельною кількістю і різноманітністю проведених заходів. Такій активності також сприяла участь юридичної клініки у правопросвітньому напрямку Асоціації юридичних клінік України за напрямком Street Law. Студенти-клініцисти виявляють поглиблений інтерес до цієї новітньої тематики та із задоволенням проводять правопросвітні заходи із цієї тематики.

2. ЮК СумДУ підтримує активну та плідну співпрацю з різноманітними організаціями та установами в сфері юридичної освіти та прав людини, зокрема УГСПЛ, Британською радою в Україні, USAID, Регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Сумській області тощо. Це надає змогу більш поглиблено та фахово підходити до висвітлення як практичних, так і теоретичних питань у сфері права та прав людини, ділитися досвідом.

ПІДСУМКОВА ІНФОГРАФІКА